

POSTANOWIENIE

Dnia 25 maja 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejcki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Kala

SSN Igor Zgoliński

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale Prokuratora Prokuratury Krajowej Józefa Gemry,
w sprawie **J. C.**

skazanego z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 25 maja 2023 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na korzyść skazanego
od postanowienia Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 2 czerwca 2020 r., sygn. akt V Kz 117/20,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim
z dnia 20 lutego 2020 r., sygn. akt II K 1008/19

o odmowie przywrócenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia
wyroku Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim z dnia 2 stycznia 2020 r., sygn. II
K 1008/19,

**uchyla postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 2
czerwca 2022 r., sygn. V Kz 117/20 i sprawę przekazuje temu
sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Przed Sądem Rejonowym w Wodzisławiu Śląskim pod sygn. akt II K 1008/19
toczyło się postępowanie w sprawie J. C., oskarżonego o przestępstwo z art. 278 §

1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. Wymienionemu, który wówczas był pozbawiony wolności doręczono odpis aktu oskarżenia, pouczone m.in. o treści art. 353 § 3 i § 5 k.p.k. oraz skutecznie zawiadomiono o terminie rozprawy wyznaczonej na dzień 12 listopada 2019 r. (k. 95-97, 103-104, 109, 110).

Z protokołu wskazanej rozprawy wynika, że została ona odroczona na dzień 19 grudnia 2019 r., a sam oskarżony, który nie składał wniosku o doprowadzenie, nie był na niej obecny (k. 115). W dniu 18 listopada 2019 r. do Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim wpłynął wniosek J. C. o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia (k. 116). W odpowiedzi został on poinformowany, że na rozprawie w dniu 12 listopada 2019 r. wyrok nie zapadł (k. 124, 128). Jednocześnie J. C. został zawiadomiony o nowym terminie rozprawy w dniu 19 grudnia 2019 r. (k. 122-123, 128), na który również nie wnosił o doprowadzenie. Na rozprawie w dniu 19 grudnia 2019 r. zamknięto przewód sądowy, odraczając wydanie wyroku do dnia 2 stycznia 2020 r. (k. 130-130v). Wyrokiem Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim z dnia 2 stycznia 2020 r., akt II K 1008/22 J. C. został uznany za winnego zarzucanego mu przestępstwa, za co wymierzono skazanemu karę 1 roku i 9 miesięcy pozbawienia wolności oraz orzeczono środek kompensacyjny w postaci solidarnego obowiązku naprawienia szkody (k. 133-133v).

W dniu 23 grudnia 2019 r. do Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim wpłynął wniosek J. C. o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia orzeczenia, którego zapadnięcia spodziewał się na rozprawie w dniu 19 grudnia 2019 r. (k. 134). Zarządzeniem z dnia 2 stycznia 2020 r. Prezes Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim uznał, że rzeczony wniosek był przedwczesny, co w oparciu o dyspozycję art. 422 § 1, 2a i § 3 k.p.k. implikowało odmowę jego przyjęcia (k. 136-136v). W następstwie powyższego, J. C. nadał pismo obejmujące zażalenie na ww. zarządzenie oraz wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku (k. 141-141v). Zaskarżone zarządzenie Prezesa Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim z dnia 2 stycznia 2020 r. w przedmiocie odmowy przyjęcia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, w wyniku przeprowadzonego postępowania odwoławczego zostało utrzymane w mocy (k. 163).

Z kolei postanowieniem z dnia 20 lutego 2020 r., sygn. akt II K 1008/19 Sąd Rejonowy w Wodzisławiu Śląskim nie uwzględnił wniosku J. C. i odmówił przywrócenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku (k. 153). Motywacją do powzięcia takiego rozstrzygnięcia miała być ocena, iż niedotrzymanie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia przez skazanego nastąpiło wyłącznie z przyczyn zależnych od niego (k. 153v).

Powyższe rozstrzygnięcie zostało zaskarżone przez skazanego (k. 170-171). Zarzucił on, iż interesował się sprawą, a w rozmowie telefonicznej z pracownikiem sądu uzyskał informację, że rozprawa się odbyła, a o resztę miał zwrócić się pisemnie, gdyż nie są udzielane informacje odnośnie wyroków.

Sąd Okręgowy w Gliwicach postanowieniem z dnia 2 czerwca 2020 r., sygn. akt V Kz 117/20 utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie wskazując, że to w interesie J. C. leżało zainteresowanie się, czy pod jego nieobecność zapadł wyrok, aby w ustawowym terminie móc zażądać sporządzenia uzasadnienia wyroku na potrzeby wywiedzenia apelacji. Zdaniem sądu, skarżący nie wykazał, by istniały obiektywne przyczyny uniemożliwiające mu złożenie wniosku o sporządzenie na piśmie uzasadnienia w terminie zawitym 7 dni od ogłoszenia wyroku, a niedochowanie terminu nie było wynikiem przeszkody niezależnej od skazanego (k. 208-208v).

Od orzeczenia tego jako kończącego postępowanie sądowe, kasację na korzyść J. C. wywiódł Rzecznik Praw Obywatelskich, podnosząc zarzut rażącego i mającego istotny wpływ treść orzeczenia naruszenia prawa karnego procesowego, tj. art. 433 § 1 k.p.k. i art. 440 k.p.k., polegającego na zaniechaniu dokonania przez sąd drugiej instancji wszechstronnej kontroli odwoławczej, wskutek czego doszło do utrzymania w mocy rażąco niesprawiedliwego postanowienia sądu pierwszej instancji, które zapadło z rażącym naruszeniem prawa karnego procesowego, tj. art. 126 § 1 k.p.k. i art. 6 k.p.k., w konsekwencji błędnego uznania, że skazany uchybił terminowi zawitemu do wniesienia wniosku o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia wyroku z przyczyn od siebie zależnych, co w efekcie naruszyło jego prawo do obrony. W obliczu tak sformułowanego zarzutu Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i utrzymanego nim

w mocy orzeczenia sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Wodzisławiu Śląskim do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wywiedziona przez Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się zasadna.

W pierwszej kolejności przypomnieć należy, iż przepis art. 126 § 1 k.p.k. wymaga od wnioskującego jedynie uprawdopodobnienia, a nie udowodnienia tego, że uchybienie terminowi nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych (zob. m.in. postanowienie SN z dnia 23 stycznia 2019 r., III KZ 2/19, LEX nr 2613545; postanowienie SN z dnia z dnia 18 kwietnia 1996 r., V KKN 11/96, Prok. i Pr. - orzeczn. 1997, Nr 1, poz. 7). O powyższym zdali się zapomnieć sądy obu instancji orzekające w sprawie, albowiem zarówno sąd *a quo*, jak i sąd *ad quem* nie podjęły próby weryfikacji twierdzeń J. C. co do okoliczności telefonicznego kontaktu z pracownikiem Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim i przekazania mu informacji o tym, iż rozprawa w dniu 19 grudnia 2019 r. odbyła się, co wywołało u niego mylne przekonanie o zapadłym tego dnia wyroku. Sądy obu instancji zmarginalizowały twierdzenia skazanego, z których wynika, że w istocie został wprowadzony w błąd przez urzędnika sądowego, który nie poinformował go o odroczeniu wydania wyroku. Tymczasem treść uzyskanej telefonicznie informacji miała istotne znaczenie z punktu widzenia przesłanki przywrócenia terminu określonej w art. 126 § 1 k.p.k. Nie budzi bowiem wątpliwości, że przekonanie o zapadłym wyroku, powstałe wskutek mylących informacji uzyskanych od pracownika sądu, stanowi „przyczynę niezależną od strony” w rozumieniu wskazanego przepisu. Prawo do poddania orzeczenia sądu pierwszej instancji kontroli odwoławczej ma swe zakotwiczenie w art. 78 Konstytucji RP, co oznacza, że pozbawienie strony tego prawa musi opierać się na wykazaniu jej zawinienia w dotrzymaniu terminu zawitego. W tym kontekście poprzestanie na odwołaniu się do dotychczasowej praktyki sądowej podczas udzielania informacji telefonicznych interesantom było niewystarczające.

Ponadto rację ma kasator twierdząc, że w realiach niniejszej sprawy trudno uznać, że skazany nie wykazał dbałości o własne interesy procesowe. Zauważyć

należy, że J. C. już w dniu 13 listopada 2019 r. zwrócił się do Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, który miał zapadć na rozprawie wyznaczonej na 12 listopada 2019 r. Jasnym było więc, że zależy mu na poznaniu pisemnych motywów rozstrzygnięcia sądu. Tymczasem sąd w odpowiedzi na ten wniosek poinformował go wyłącznie o tym, iż rzeczony wyrok nie zapadł w dniu 12 listopada 2019 r., nie pouczając o bezskuteczności wniosku o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, który złożony został przed jego wydaniem. W sytuacji, gdy okoliczności sprawy wskazywały na możliwość pozostawania przez J. C. w nieświadomości co do konsekwencji prawnych złożenia wskazanego wniosku przed wydaniem wyroku, sąd winien już na ówczesnym etapie rozważyć pouczenie go o tym w myśl art. 16 § 2 k.p.k. W tym kontekście podkreślić należy, że Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku z dnia 13 grudnia 2018 r., 21497/14 (Witkowski przeciwko Polsce) uznał, że Polska naruszyła prawo skarżącego do rzetelnego procesu w sprawie karnej właśnie z uwagi na nieuwzględnienie wniosku o doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem złożonego przed wydaniem tego wyroku. Trybunał przy tym stwierdził, że zaprezentowana w tej sprawie wykładnia przepisów prawa krajowego była nadmiernie formalistyczna tym bardziej, iż skutek w postaci odmowy przyjęcia takiego wniosku zanim zapadł wyrok nie znajduje oparcia wprost w art. 422 § 3 k.p.k. Również i tych kwestii sądy obu instancji nie wzięły pod uwagę przy ocenie zawinienia skazanego przy niedotrzymaniu terminu zawitego.

Zauważyć także należy, że postanowienie z dnia 2 stycznia 2020 r. o odmowie przyjęcia wniosku skazanego z dnia 20 grudnia 2019 r. zostało wydane już po ogłoszeniu wyroku. Wskazuje na to treść zarządzenia sędziego z dnia 2 stycznia 2020 r., z którego wynika, że wymienionemu wnioskowi bieg nadano w czasie, gdy wyrok już zapadł (k. 134). W tej sytuacji, uwzględniając przywołany wyżej wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Prezes Sądu Rejonowego w Wodzisławiu Śląskim winien przyjąć wniosek J. C. o sporządzenie na piśmie i doręczenie uzasadnienia wyroku, który faktycznie wpłynął do sądu przed jego ogłoszeniem, względnie wezwać wymienionego w trybie art. 120 § 2 k.p.k. do uzupełnienia braku poprzez sprecyzowanie czy wniosek ten dotyczy wyroku zapadłego w dniu 2 stycznia 2020 r. (por. postanowienie SN z dnia 1 sierpnia 2019

r., I KZ 5/19, LEX nr 2745527). Także i te okoliczności winny być uwzględnione na korzyść skazanego podczas rozpoznawania wniosku o przywrócenie terminu, czego sąd w zaskarżonym orzeczeniu zaniechał.

Reasumując, powyższe okoliczności wskazują, że organ *ad quem* dopuścił się uchybień wskazanych w zarzucie kasacyjnym, które niewątpliwie miały istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia. Doszło bowiem do pobieżnej i nierzetelnej kontroli instancyjnej, a sąd odwoławczy nie uwzględnił z urzędu powyższych okoliczności wskazujących na brak zawinienia J. C. w niedotrzymaniu terminu zawitego, co skutkowało naruszeniem art. 126 § 1 k.p.k. i art. 6 k.p.k. Z tych też względów, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w Gliwicach do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, który będzie zobowiązany do uwzględnienia przedstawionych zastrzeżeń.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy postanowił jak w sentencji.